

MARJAN STROJAN
PREVAJALEC, PESNIK, PISEC SPREMNIH ŠTUDIJ,
UREDNIK, NOVINAR IN FILMSKI KRITIK

Tomaž Onič
Univerza v Mariboru

1 Življenjepis

Marjan Strojjan se je rodil 16. 8. 1949 v Ljubljani. V petdesetih letih je odraščal na stričevi kmetiji, kar je gotovo vplivalo na tematiko in motiviko njegovih poznejših avtorskih pesmi. Že v gimnaziji se je začel zanimati za starejša angleška književna besedila; nad *Canterburyjskimi povestmi* Geoffreyja Chaucerja, ki jih je sprva prebiral v modernem angleškem prevodu, se je navdušil do te mere, da je začel brati tudi srednjeveški izvirnik. Ta izkušnja in nekoliko pozneje tudi podrobno branje *Izgubljenega raja* angleškega pesnika Johna Milтона sta pomenila začetek »romanja« po poti prevajanja (tudi zelo obsežnih) angleških literarnih besedil.

Po končani gimnaziji je študiral primerjalno književnost in filozofijo na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Vmes se je izpopolnjeval v srednjeveški angleščini in germanskem primerjalnem jezikoslovju, pod mentorstvom Janeza Menarta in Uroša Kraigherja pa se je uril v prevajanju verza. Leta 1974 so tako v zbirki *Kondor* izšli njegovi prvi prevodi Chaucerja. Leta 1979 je začel delati za mednarodno radijsko postajo BBC (*BBC World Service*) v Londonu, vendar se je kmalu z družino vrnil v Ljubljano ter se zaposlil kot novinar in urednik v kulturni redakciji na Radiu Ljubljana. Ob tem prevajanja poezije ni nikoli opustil, nadaljevali so se tudi veliki projekti, intenzivneje pa je začel tudi pesniti. V korespondenci po e-pošti je med drugim povedal, da je bil leta 2005 v prevajalski rezidenci na Inštitutu Sitka na Aljaski in na Univerzi v Iowi v ZDA, leta 2011 pa na Baptistični univerzi v Hong Kongu; na vseh treh je gostoval kot avtor, slednji sta mu podelili tudi naziv častnega člana (angl. *honorary fellow*). Med letoma 2009 in 2015 (ter začasno 2016/17) je predsedoval slovenskemu centru PEN.

Tako za svoje literarne prevode kot za izvirno poezijo je prejel pomembne nagrade. Kar dvakrat je bil nagrajen z osrednjim slovenskim stanovskim priznanjem – Sovretovo nagrado: leta 1996 za prevod staroangleške epske pesnitve *Beowulf* in leta 2004 za prevod Miltonovega epa *Izgubljeni raj*. Obe sta osrednji deli angleškega literarnega kanona. Leta 2015 je prejel nagrado Prešernovega sklada za prevod Chaucerjevih *Canterburyjskih povesti* kot ključnega dela angleške srednjeveške književnosti. Za svoje delo na Radiu Slovenija je kot urednik radijske oddaje *Gre mo v kino* leta 1996 prejel viktorja za najboljšo radijsko kulturno oddajo, leta 2000 pa je prejel Veronikino nagrado za avtorsko pesniško zbirko *Parniki v dežju*. Gl. tudi M. Ju. 1998.

2 Prevajalsko delo

Strojan večinoma prevaja iz angleščine, pri čemer velja poudariti, da so nekatera izvirna dela, ki jih je prevedel, zapisana v starejših različicah tega jezika, tj. v srednjeveški (angl. *Middle English*) in stari angleščini (angl. *Old English*); slednja ima s sodobno angleščino le malo skupnega, zato jo lahko z vidika prevajalca skorajda štejemo za drug jezik. Podobno bi lahko ugotovili za valižanščino, iz katere je s pomočjo avtorjev pesmi posredno prevedena antologija sodobne valižanske književnosti (*Ffiniau aflonydd*, 2010). Strojan prevaja tudi iz ruščine (npr. *Nenavadni dnevi: izbrane pesmi* Borisa Pasternaka), posredno oz. s pomočjo avtorjev pa iz irščine (npr. sodelovanje pri prevodu antologije sodobne irske poezije *Čudovita usta*, 2007) in turščine (npr. *Moderna turška poezija*, 2008).

V Strojlanovem prevajalskem opusu posebej izstopajo prevod *Canterburyjskih povesti* (2012) Geoffreyja Chaucerja (pred tem že prevod izbora iz tega dela z naslovom *Iz Canterburyjskih zgodb*, 1974), prevod Miltonovega *Izgubljenega raja* (2003) in staroangleške epske pesnitve *Beowulf* (2004). Gre za zelo obsežna dela; Chaucerjevo ima preko 17.000 verzov, Miltonova pesnitev okoli 10.500, *Beowulf* pa preko 3.000. Čeprav zahtevnost prevajanja ni vedno sorazmerna z obsegom dela, pa le-ta v navedenih prevodih ni zanemarljiv; Strojan je namreč *Izgubljeni raj* prevajal petindvajset let, zato ni nenavadno, da ga po navedbi zapisa v *Delu* označujejo tudi za »pohodnika k dovršenosti« (Plahuta Simčič 2015). Zahtevnejši prevodi so večinoma opremljeni tudi z bogatimi opombami in komentarji, pogosto tudi s tehtnimi spremnimi besedili. To še posebej velja za omenjena prevodna dela iz starejših obdobij angleške književnosti, pri katerih je prevajalčevo poglobljeno poznavanje izvirne kulture, jezika in literarne zgodovine ob osvetljevanju relevantnih vidikov besedil bralcu v veliko pomoč – in užitek.

Strojan je prevajal tudi Roberta Frosta (mdr. izbor avtorjeve poezije v zbirki *Lirika*, 2001), Jamesa Joycea (*James Joyce: poezija in kratka proza*, 2000) ter izbor najvidnejših angleških verzni del, izdanih v *Antologiji angleške poezije: od začetkov do konca 20. stoletja* (1997). Posebej velja omeniti tudi njegov izbor izsekov iz Shakespeareovih dramskih

besedil, ki jih lahko obravnavamo kot samostojna besedila, z naslovom *Pesmi iz iger* (2016). Delo predstavlja lep primer Strojanove značilne celostne obravnave nekega projekta, pri katerem je sam opravil izbor besedil, jih prevedel in jim dodal opombe, spremno študijo in variacije, nazadnje pa knjižno izdajo tudi sam uredil. Gl. tudi Crnović 2015, Semolič 2015.

3 Avtorsko delo

Marjan Stojan ni le odličen prevajalec poezije, ampak je tudi sam pesnik. V treh desetletjih ustvarjanja je izdal osem pesniških zbirk: *Izlet v naravo* (1990), *Drobne nespečnosti* (1991), *Parniki v dežju* (1999, zbirka je leta 2000 prejela Veronikino nagrado), *Dan, ko me ljubiš* (2003), *Pokrajine s senco* (2006), *Vreme, kamni, krave* (2010), *V vetru in dežju* (2015) in *Hribi, oblaki, lepe pozdrave* (2019), posamezne pesmi pa že od poznih osemdesetih redno objavlja v literarnih revijah, najpogosteje v *Literaturi* in *Sodobnosti*, pa tudi v *Poetikonu* in *Zvonu*. Številne pesmi so prevedene v tuje jezike. V angleščino jih najpogosteje prevaja sam (npr. izbor poezije *Dells and Hollows*, 2005), izšli pa so tudi prevodi v srbsščino, češčino, španščino, nemščino, ruščino, mandarinščino, arabščino in poljščino. Gl. tudi Semolič 2015.

4 Uredniško delo

Marjan Stojan je poleg pisanja in prevajanja poezije ter pisanja spremnih besedil v številnih tiskanih izdajah poezije opravil tudi uredniško delo oz. je pri urejanju sodeloval. To pogosto velja za dela, pri katerih je priskrbel tudi prevod: poleg vseh najobsežnejših prevodov so takšni primeri *Na votlem ledu* (2006) Sydneyja Leaja, izbor Pasternakove poezije *Nenavadni dnevi* (2020) in obsežna antologija angleške poezije iz leta 1997, ki je navedena tudi v razdelku II. Uredil oz. souredil je tudi prevode svoje avtorske poezije v tuje jezike, kjer je sodeloval kot prevajalec (npr. pri dvojezični izdaji zbirke *V vetru in dežju*, 2015), uredil pa je tudi izbore izvirne poezije v slovenščini (npr. izbor poezije Milke Hartman *Zimske rože*, 1998).

V času službovanja na Radiu Slovenija je poleg novinarskega opravljal tudi delo programskega urednika, in sicer je v letih od 1981 do 2011 urejal oddajo *Gremo v kino*. Gl. tudi Plahuta Simčič 2015.

5 Razmišljanja o prevajanju

Strojanovo prevajalsko delo pogosto pospremi tudi njegova razmišljanja o procesu prevajanja, o izstopajočih prevajalskih izzivih, njihovi (ne)rešljivosti in nenazadnje optimalnih prevodnih odločitvah, sprejetih z uvidom v izvirni in ciljni kontekst.

Tovrstna spremna besedila so spisana dovolj poljudno, da so primerna za splošnega bralca prevoda, hkrati pa so na ustreznem znanstvenem nivoju, da se nanje lahko opira tudi prevodoslovna veda.

Zaradi njegovega vseobsegajočega poznavanja starejših angleških književnosti – Chaucerja, denimo, preučuje že skoraj pet desetletij – vključno z jezikom teh besedil, so še posebej dragocene prav študije, ki izhajajo iz njegovih največjih prevodnih dosežkov. Mnoge izmed njih je mogoče brati tudi kot samostojna besedila, enako kot njegove strokovne in znanstvene prispevke, ki jih objavlja v literarnih revijah (npr. v *Primerjalni književnosti*, kjer v prispevku primerja dva ključna odlomka Byronove »Parizine« v Prešernovem in Menartovem prevodu, pri čemer nadrobno razpravlja o stilističnem vidiku obeh slovenskih različic; ali v *Acti Neophilologica*, kjer na podlagi izkušnje dolgoletnega prevajanja Miltonovega *Izgubljenega raja* razmišlja o splošnih izzivih razumevanja in prevajanja poezije kot estetskega procesa) ter monografijah (npr. *Milton in Translation*, ki je izšla pri založbi Oxford University Press, v njej pa Strojnan v ločenih poglavjih analizira srbski/črnogorski in slovenski prevod Miltona oz. *Izgubljenega raja*).

V prevajalskem opusu Marjana Strojana izstopajo predvsem kanonska dela starejše in srednjeveške angleščine ter poezija Johna Miltona, ki tako z literarnega kot tudi jezikovnega vidika predstavljajo velik prevajalski izziv. Strojnan je z osmimi pesniškimi zbirkami pomemben tudi kot pesnik, nezanemarljivo je njegovo uredniško in kritičsko delo, dragocene pa so tudi njegove razprave o prevajanju, saj se v njih prepletata teoretska osnova in dolgoletne praktične izkušnje s prevajanjem.

Bibliografija

- Crnović, Deja. »Prešernovi nagrajenci 2015: Marjan Strojnan.« *SiolNET*. Dostop 21. 12. 2022. <https://zgodbe.siol.net/presernovi-nagrajenci/marjan-strojan/>.
- Ju., M. 1998. »STROJAN, Marjan.« *Enciklopedija Slovenije*, 12. zv., uredil Marjan Javornik, 346–347. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Plahuta Simčič, Valentina. 2015. »Nagrada Prešernovega sklada: Marjan Strojnan.« *Delo*. 6. 2. 2015. <https://old.delo.si/kultura/knjiga/nagrada-presernovega-sklada-marjan-strojan.html>.
- Semolič, Peter. 2015. »Pogovor z Marjanom Strojnanom.« Intervju z Marjanom Strojnanom. *Poesis*. 7. 6. 2015. <https://www.poesis.si/pogovor-z-marjanom-strojan/>.
- Strojnan, Marjan. 1984. »Parizina. Dva prevoda.« *Primerjalna književnost* 7: 23–38.
- Strojnan, Marjan. 1997. »'Nine times the space': from translator's notes to Milton's Paradise lost.« *Acta Neophilologica* 30: 59–66.

Strojan, Marjan. 2017. »Milton in Serbian/Montenegrin: Paradise Lost from behind Bars.«
V Milton in Translation, uredili Angelica Duran, Islam Issa in Jonathan R. Olson. Oxford:
Oxford University Press.

Strojan, Marjan. 2017. »Milton in Illyria.« *V Milton in Translation*, uredili Angelica Duran, Islam
Issa in Jonathan R. Olson. Oxford: Oxford University Press.